

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 228/2021-51

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného C&T Advokáti s. r. o., Fedinova 3b, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3P/47/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3P/47/2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 3P/47/2020 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **2 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Bratislava I je povinný nahradiť sťažovateľovi trovy konania **691,34 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 8. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3P/47/2020. Sťažovateľ navrhuje prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, požaduje tiež primerané finančné zadost'učinenie 10 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, pripojeného spisu všeobecného súdu, vyjadrenia okresného súdu k ústavnej sťažnosti a jeho prílohy vyplýva nasledovný stav veci:

3. Sťažovateľ sa návrhom na začatie konania z 31. júla 2020 na okresnom súde domáha nariadenia návratu maloletého [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletý“), do cudziny (Írskej republiky) pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní podľa § 123 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“). V zmysle návrhu osobou, ktorá sa dopustila neoprávneného premiestnenia/zadržania maloletého, je [REDAKOVANÉ], manželka sťažovateľa (ďalej len „odporkyňa“). Sťažovateľ spolu s návrhom na nariadenie návratu maloletého podal zároveň návrh na nariadenie vhodného/neodkladného opatrenia (návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 367 CMP sťažovateľ žiadal o dočasné odovzdanie maloletého do výlučnej starostlivosti sťažovateľa do právoplatnosti rozhodnutia súdu vo veci samej o návrat maloletého do cudziny, eventuálne o úpravu styku tak, že sťažovateľ je oprávnený stretávať sa s maloletým, pričom tento návrh na nariadenie neodkladného opatrenia vzal sťažovateľ späť na pojednávaní 3. septembra 2020, pozn.)

- 5. august 2020 – okresný súd uznesením (č. 1. 79 spisu) ustanovil maloletému kolízneho opatrovníka – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trnava, vyzval odporkyňu na vyjadrenie sa k návrhu na začatie konania, požiadal kolízneho opatrovníka o zistenie pomerov, upovedomil Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže o podaní návrhu sťažovateľa a požiadal ho o oznámenie, či medzi rodičmi nedochádza k mediácii, zároveň okresný súd upovedomil Okresný súd Trnava o podaní návrhu na začatie konania a požiadal o oznámenie, či vo veci maloletého prebieha na Okresnom súde Trnava konanie.

- 6. august 2020 – okresný súd predvolal účastníkov na pojednávanie na 3. september 2020 a vyzval sťažovateľa na predloženie príloh návrhu v slovenskom jazyku.

- 7. august 2020 – okresnému súdu doručené podanie Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, oznámenie Okresného súdu Trnava o prebiehajúcom konaní o rozvod a úpravu práv a povinností k maloletému a správa z prešetrenia pomerov od kolízneho opatrovníka.

- 18. august 2020 – okresnému súdu doručené vyjadrenie odporkyne, doloženie listín sťažovateľom v slovenskom jazyku.

- 20. august 2020 – okresný súd zaslal vyjadrenie odporkyne s prílohami kolíznemu opatrovníkovi a sťažovateľovi, listiny doložené sťažovateľom zaslal kolíznemu opatrovníkovi a odporkyňi.
- 21. august 2020 – okresný súd uznesením (č. 1. 283) poveril tlmočníčku vykonaním tlmočnickeho úkonu na pojednávaní 3. septembra 2020.
- 2. september 2020 – okresnému súdu doručená replika sťažovateľa k vyjadreniu odporkyne.
- 3. september 2020 – pojednávanie na okresnom súde, odročené na 25. september 2020 na žiadosť účastníkov, uznesenie okresného súdu (č. 1. 382) o zastavení konania v časti návrhu sťažovateľa na nariadenie neodkladného (vhodného) opatrenia, keďže sťažovateľ ho na pojednávaní 3. septembra 2020 vzal späť.
- 4. september 2020 – žiadosť okresného súdu adresovaná Centru pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže týkajúca sa zistenia stanoviska írskych orgánov k nadobúdaniu opatrovníckych práv náhradnými rodičmi podľa právneho poriadku Írskej republiky.
- 14. september 2020 – okresnému súdu doručená odpoveď Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže CIPC, že kontaktovali ústredný orgán Írskej republiky, nevedia však garantovať, či jeho stanovisko bude doručené včas.
- 21. september 2020 – okresnému súdu doručené vyjadrenie odporkyne k veci – duplika.
- 22. september 2020 – okresnému súdu doručené podanie Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže.
- 23. september 2020 – okresný súd zaslal dupliku odporkyne sťažovateľovi a kolíznemu opatrovníkovi.
- 24. september 2020 – okresnému súdu doručené podanie odporkyne.
- 25. september 2020 – pojednávanie, odročené na 9. október 2020 pre účely dokazovania, výsluchu odporkyne, pretože na pojednávaní nebola prítomná.
- 8. október 2020 – okresnému súdu doručené vyjadrenie odporkyne a okresným súdom následne zaslané sťažovateľovi a kolíznemu opatrovníkovi.
- 9. október 2020 – pojednávanie, odročené na 23. október 2020.
- 13. október 2020 – uznesenie okresného súdu (č. 1. 555) o priznaní odmeny tlmočnicike za tlmočenie a uznesenie o poverení tlmočniceky vykonaním tlmočnickeho úkonu.
- 19. október 2020 – okresnému súdu doručené oznámenie právneho zástupcu odporkyne o ukončení právneho zastupovania.
- 21. október 2020 – žiadosť zo strany Okresného súdu Trnava o oznámenie stavu konania, okresným súdom vybavená 23. októbra 2020.
- 22. október 2020 – oznámenie novozvoleného právneho zástupcu odporkyne o prevzatí zastupovania, žiadosť o nahliadnutie do spisu, žiadosť o odročenie pojednávania nariadeného na 23. október 2020.
- 22. október 2020 – pokyn okresného súdu na odročenie pojednávania na 16. november 2020 z dôvodu vyhovenia žiadosti odporkyne o odročenie.

- 13. november 2020 – žiadosť odporkyne o odročenie pojednávania nariadeného na 16. november 2020 z dôvodu nepriaznivej pandemickej situácie v súvislosti s vírusovým ochorením COVID-19, žiadosť o odročenie okresným súdom vyhodnotená 13. novembra 2020 ako nedôvodná s upozornením, že ak sa účastník nedostaví, postup môže byť súdom vyhodnotený ako obštrukčný.

- 13. november 2020 – okresnému súdu doručené podanie Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže.

- 16. november 2020 – pojednávanie, v rámci záverečnej reči prednesený návrh sťažovateľa na prijatie vhodného opatrenia podľa § 130 ods. 2 CMP formou neodkladného opatrenia, o ktorom okresný súd uviedol, že o ňom rozhodne samostatne po rozhodnutí vo veci samej. Zároveň na pojednávaní okresný súd rozhodol o návrhu na nariadenie návratu maloletého tak, že:

«I. Súd nariaďuje návrat maloletého dieťaťa [REDAKOVANÉ], narodeného [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloleté dieťa“), do krajiny jeho obvyklého pobytu, do Írskej republiky.

II. Súd nariaďuje matke maloletého dieťaťa [REDAKOVANÉ], narodenej [REDAKOVANÉ], aby maloleté dieťa navrátila na územie Írskej republiky, do 5 dní odo dňa právoplatnosti tohto uznesenia.

III. V prípade, že matka maloleté dieťa v súlade s výrokom II. tohto uznesenia na územie Írskej republiky nenavrátí, je otec maloletého dieťaťa [REDAKOVANÉ], narodený [REDAKOVANÉ], oprávnený po uplynutí stanovenej lehoty maloleté dieťa prevziať za účelom jeho navrátenia do krajiny obvyklého pobytu maloletého dieťaťa, t.j. na územie Írskej republiky.

IV. Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania».

- 18. november 2020 – okresnému súdu doručené mailové podanie právneho zástupcu odporkyne, že o nevyhovení žiadosti o odročenie nemali vedomosť.

- 19. november 2020 – žiadosť odporkyne o sprístupnenie zápisnice, zvukového záznamu z pojednávania zo 16. novembra 2020.

- 24. november 2020 – okresnému súdu doručené mailové podanie sťažovateľa, v ktorom uviedol, že 16. novembra 2020 podal na pojednávaní návrh podľa § 130 CMP o úpravu styku s maloletým, pričom odporkyňa marí styk sťažovateľa s maloletým, sťažovateľ požiadal okresný súd, nech ešte nevydáva rozhodnutie o predmetnom návrhu, pretože je ho potrebné doplniť o dôkazy a stav, ktorý nastal po 16. novembri 2020.

- 25. november 2020 – uznesenie (č. l. 663) o priznaní odmeny za tlmočenie tlmočičke.

- 27. november 2020 – žiadosť zo strany Okresného súdu Trnava o oznámenie stavu konania, vybavená okresným súdom 30. novembra 2020.

- 1. december 2020 – okresnému súdu doručené podanie sťažovateľa – doplnenie odôvodnenia a zmena návrhu podľa § 130 ods. 2 CMP zo 16. novembra 2020. Sťažovateľ navrhuje, aby okresný súd rozhodol čo najskôr tak, že „Otec je oprávnený stretávať sa s maloletým každú sobotu od 9:00 do 19:00, každú nedeľu od 09:00 do 14:00 a každý pondelok od 8:00 do 13:00. Otec je oprávnený vykonávať stretnutia s maloletým bez prítomnosti odporkyne. Otec je oprávnený vykonávať styk s maloletým na území Bratislavského, Trnavského, Trenčianskeho a Nitrianskeho kraja.

Odporkyňa je povinná maloletého na styk s otcom riadne pripraviť a za účelom realizácie styku otca s maloletým, maloletého odovzdať v mieste dočasného pobytu maloletého na Slovensku. Otec je povinný v čase určenom ako ukončenie styku maloletého odovzdať odporkyni v mieste prevzatia maloletého.“

- 14. december 2020 – okresnému súdu doručené doplnenie dôkazov od sťažovateľa k návrhu zo 16. novembra 2020 podľa § 130 ods. 2 CMP.
- 14. december 2020 – okresnému súdu doručené vyjadrenie odporkyne k podaniu otca z 1. decembra 2020.
- 16. december 2020 – okresnému súdu doručená žiadosť Centra medzinárodnoprávnej ochrany detí a mládeže o oznámenie stavu konania, žiadosť vybavená okresným súdom 18. decembra 2020.
- 22. december 2020 – okresnému súdu doručené vyjadrenie odporkyne k podaniu sťažovateľa zo 14. decembra 2020.
- 23. december 2020 – okresnému súdu doručená urgencia sťažovateľa o vydanie rozhodnutí (urgencia vyhotovenia uznesenia zo 16. novembra 2020 a urgencia vydania rozhodnutia o návrhu podľa § 130 ods. 2 CMP).
- 11. január 2021 – okresnému súdu doručená žiadosť Okresného súdu Trnava o oznámenie stavu konania, žiadosť vybavená okresným súdom 12. januára 2021.

Predseda okresného súdu listom zo 7. mája 2021 vyhodnotil sťažnosť sťažovateľa z 22. januára 2021 na prietahy v napadnutom konaní podanú podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) ako dôvodnú, pričom zákonnú sudkyňu vyzval, aby bezodkladne vypracovala dotknuté rozhodnutia s tým, že bola poučená o následkoch, ak tak neurobí.

- 4. jún 2021 – vyhotovenie písomnej formy uznesenia zo 16. novembra 2020 o nariadení návratu maloletého do cudziny

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdenie, že okresný súd v napadnutom konaní svojou nečinnosťou spôsobil zbytočné prietahy. Sťažovateľ sa návrhom z 31. júla 2020 domáhal nariadenia návratu svojho maloletého syna [REDAKOVANÉ] do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní podľa § 123 CMP. Okresný súd o návrhu sťažovateľa rozhodol uznesením zo 16. novembra 2020 tak, že nariadil návrat maloletého do krajiny jeho obvyklého pobytu – Írskej republiky. Uznesenie však okresný súd v zákonom ustanovenej lehote písomne nevyhotovil, uznesenie nebolo sťažovateľovi napriek jeho urgenciám dosiaľ doručené. Sťažovateľ tiež podal 16. novembra 2020 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhal úpravy styku s maloletým a o ktorom okresný súd ešte nerozhodol. Predseda okresného súdu sťažnosť sťažovateľa na prietahy v konaní z 22. januára 2021 doteraz nevybavil. Neakceptovateľnosť súčasnej situácie vychádza aj zo špecifickosti konania o návrat maloletého dieťaťa do cudziny pri jeho neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní, kde je rýchlosť, bezodkladnosť a prednosť konania absolútnou prioritou. Prietahy a nekonanie v súdnom konaní sú

podľa sťažovateľa nepochybné najneskôr od 16. decembra 2020, kedy najneskôr malo byť doručené uznesenie o nariadení návratu maloletého a rozhodnutie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia. Sťažovateľ požaduje priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume 10 000 eur s poukazom na to, že predmetom súdneho konania má byť bezodkladný návrat maloletého do štátu obvyklého pobytu, avšak okresný súd napriek urgenciám, upozorneniam, zákonným lehotám na uvedené nedbá. Okresný súd nepochybné porušil medzinárodné záväzky Slovenskej republiky. Sťažovateľ musel v súvislosti so súdnym konaním vynaložiť aj značné finančné prostriedky, a to predovšetkým na cestovanie, právne zastupovanie (v Írsku aj na Slovensku), preklady rôznych dokumentov a podobne. V napadnutom konaní ide o návrat maloletého – jediného syna sťažovateľa. Nekonaním okresného súdu pri rozhodovaní o návrhu na neodkladné opatrenie došlo k zmareniu výkonu styku sťažovateľa s maloletým. Maloletý mal na začiatku svojho neoprávneného zadržania 1 rok a 4 mesiace, ku dňu sťažnosti má 2 roky a 1 mesiac.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že zákonná sudkyňa sa k ústavnej sťažnosti napriek výzvam nevyjadrila, toho času je práceneschopná a spis má u seba doma. Okresný súd sa v celom rozsahu pridrižiava upovedomenia o spôsobe vybavenia sťažnosti sťažovateľa zo 7. mája 2021 vedenej pod sp. zn. ISprV/40/2021.

III.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že rozhodovanie vo veciach návratu maloletých podľa § 123 a nasl. CMP je v súčasnosti pre celé západné Slovensko v rukách jedinej zákonnej sudkyne, čo vytvára bez akýchkoľvek pochybností nielen tlak na samotnú sudkyňu, ale zároveň kreuje všetky predpoklady na zlyhania, aké sa práve udiali a stále dejú. Tvrdenie okresného súdu o práceneschopnosti sudkyne a spôsob, akým predseda okresného súdu rozhodol o sťažnosti sťažovateľa, zakladá vážne pochybnosti o pravdivosti týchto tvrdení, resp. o dobrej informovanosti predsedu okresného súdu o skutočnom stave vecí. Pokiaľ ide o práceneschopnosť sudkyne, vyjadrenie okresného súdu je vágne, keď nijako nešpecifikuje, odkedy je sudkyňa práceneschopná a dokedy tomu tak bude. Sťažovateľ si z verejne dostupných zdrojov zhotovil zoznam konaní a pojednávaní vedených zákonnou sudkyňou medzi 16. novembrom 2020 a 19. májom 2021, z ktorého nevyplýva, že by došlo k prestávke v rozhodovaní zákonnej sudkyne. V rôznych konaniach sa pokračovalo a nešlo nutne o odročenia pojednávaní. Sťažovateľ zákonnú sudkyňu v čase vydania vyjadrenia okresného súdu a konštatovania jej práceneschopnosti (14. mája 2021) videl v budove okresného súdu. Pre sťažovateľa je znepokojujúce tiež zrušenie termínu nahliadnutia do spisu naplánované na 14. máj 2021, keď okresný súd 13. mája 2021 právnomu zástupcovi sťažovateľa oznámil, že 14. mája 2021 do spisu nebude možné nahliadnuť a je potrebné presunúť termín nahliadnutia z dôvodu predloženia spisu ústavnému súdu. K uvedenému teda došlo v čase, keď podľa vyjadrenia okresného súdu bola sudkyňa práceneschopná a mala mať spis u seba doma.

7. Okresný súd rozhodol o sťažnosti sťažovateľa podanej podľa zákona o súdoch nezákonne. Sťažovateľ podal sťažnosť 22. januára 2021. Predseda okresného súdu sťažnosť do 30 dní nevybavil, pričom „*Oznámenia o predĺžení lehoty*“ ani nespĺňali podmienku zákona o súdoch na predĺženie lehoty na vybavenie sťažnosti, keďže predseda okresného súdu nekonštatoval a nedôvodil nemožnosťou zabezpečenia podkladov na riadne vybavenie sťažnosti ako ani tým, že by išlo o náročný prípad na prešetrovanie (§ 65 ods. 1 a 2 zákona o súdoch). Sťažnosť bola vybavená 7. mája 2021, pričom maximálna trojmesačná lehota na vybavenie sťažnosti uplynula 22. apríla 2021. Napriek tomu, že na základe sťažnosti okresný súd uložil zákonnej sudkyňi, aby bezodkladne vypracovala rozhodnutia v napadnutom konaní, sťažovateľovi dosiaľ nebolo doručené rozhodnutie o nariadení návratu maloletého a nebolo vydané ani rozhodnutie o návrhu sťažovateľa na vydanie neodkladného opatrenia zo 16. novembra 2020. Právoplatné skončenie konania je preto v nedohľadne. Predmetné okolnosti zdôrazňujú potrebu priznania finančného zadosťučinenia. Stav vecí bude mať nepochybne dopad na vzťah sťažovateľa a maloletého, ktorý je už takmer rok protiprávne zadržovaný na Slovensku, 7 mesiacov nemá sťažovateľ osobný styk s maloletým a napriek tomu, že je procesne aktívny, nevie sa nijakým zákonným spôsobom domôcť doručenia rozhodnutí okresného súdu v napadnutom konaní.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Sťažovateľ sa svojou ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom k porušeniu označených práv malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní, a to jeho nečinnosťou.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť vecí, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí)

v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

12. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 12 CMP, ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania účastníkov konania a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného mimosporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní tvoriacich predmet úpravy týchto poriadkov.

14. Pokiaľ ide o otázku právnej a faktickej zložitosti posudzovanej veci, ústavný súd konštatuje, že právna úprava, ktorú je v predmetnom konaní potrebné aplikovať (okrem príslušných ustanovení CMP), predstavuje ustanovenia Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej len „Haagsky dohovor“) a nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie rady“), ktoré sa nevyznačujú mimoriadnou komplikovanosťou.

15. Zároveň však ústavný súd uvádza, že predmet konania, ktorým je rozhodovanie o návrate maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu, možno hodnotiť v prípade sťažovateľa ako skutkovo a právne náročnejší s poukazom na okolnosti veci, kedy sa maloletý narodil na Ukrajine z náhradnej (surogátnej) matky, materské vajíčko poskytla anonymná dárkyňa, darcom spermií, resp. genetickým otcom bol sťažovateľ, medzi sťažovateľom a odporkyňou na strane jednej a náhradnou matkou na strane druhej bola uzatvorená na Ukrajine dohoda o náhradnom materstve (surogačné materstvo), maloletému bol vystavený rodný list na Ukrajine, maloletý bol následne presunutý na územie Slovenskej republiky, kde mu bol vystavený rodný list orgánom Slovenskej republiky, neskôr došlo k vycestovaniu s maloletým do Írskej republiky a ďalšie. Okresný súd v súvislosti s uvedeným skúmal, či sťažovateľ nadobudol a vykonával opatrovnícke práva k maloletému tak, ako to má na mysli Haagsky dohovor, na tento účel prostredníctvom Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže zisťoval stanovisko írskych orgánov k nadobúdaniu opatrovníckych práv podľa právneho poriadku Írskej republiky.

16. Ústavný súd tiež zdôrazňuje, že povaha prerokúvanej veci, ktorou je rozhodnutie o pobyte maloletého dieťaťa, je osobitne citlivou statusovou záležitosťou a ako taká si vyžaduje osobitný dôraz na rýchly a efektívny postup okresného súdu (obdobne III. ÚS 410/2013, II. ÚS 566/2016). Požiadavka osobitnej rýchlosti v postupe súdu v konaniach o návrhu na nariadenie návratu maloletých detí do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní vyplýva z ustanovení § 129, § 130 ods. 3, § 131 ods. 1, § 134 ods. 1 CMP.

17. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietahom.

18. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v doterajšom priebehu konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu, z predloženého spisu okresného súdu.

19. Ústavný súd konštatuje, že od podania návrhu 31. júla 2020 do 16. novembra 2020 okresný súd konal plynulo, vykonával procesné úkony potrebné pre rozhodnutie o návrhu sťažovateľa na nariadenie návratu maloletého. Napokon, ani sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v rámci daného úseku konania okresnému súdu nevytýka pochybenia či nečinnosť.

20. Ústavný súd však zistil, že okresný súd bol neodôvodnene nečinný, keď uznesenie zo 16. novembra 2020, ktorým nariadil návrat maloletého do Írskej republiky, vyhotovil až 4. júna 2021. Požiadavku rýchlosti je nutné vyžadovať aj pri vyhotovovaní uznesenia, pričom nie je možné akceptovať dlhšiu než 30-dňovú lehotu na vyhotovenie uznesenia vyplývajúcu z § 223 ods. 3 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 234 ods. 2 CSP a § 2 ods. 1 CMP (v danom prípade táto uplynula 16. decembra 2020). Pri vyhotovovaní písomnej formy uznesenia tak došlo k zbytočným prietahom v trvaní viac ako 5 mesiacov, čo pri charaktere napadnutého konania (tzv. návratové konanie), ktoré sa vyznačuje požiadavkou na osobitný dôraz na rýchly a efektívny postup súdu, nemožno považovať za ústavnoprávne akceptovateľné. Je tiež potrebné zdôrazniť, že uznesenie vydané podľa § 123 a nasl. CMP nadobúda vykonateľnosť až spolu s právoplatnosťou (§ 133 ods. 2 CMP), pričom proti uzneseniu je prípustné odvolanie (§ 59 ods. 1 CMP), ktoré má odkladný účinok, teda uznesenie nadobúda právoplatnosť až po rozhodnutí o odvolaní, resp. márnym uplynutím lehoty na podanie odvolania účastníkom konania. Lehota na podanie odvolania plynie účastníkovi od doručenia rozhodnutia (§ 362 ods. 1 CSP v spojení s § 2 ods. 1 CMP). Pokiaľ teda rozhodnutie nie je písomne vypracované, nemôže byť ani účastníkovi doručené a nezačína plynúť lehota na podanie odvolania. Nevyhotovenie uznesenia má tak za následok oddiaľovanie nadobudnutia právnej istoty účastníkov konania napriek tomu, že o návrhu podanom podľa § 123 CMP rozhodnuté bolo.

21. Ústavný súd poznamenáva, že spomenutá zložitosť veci (bod 16 odôvodnenia tohto nálezu) nemôže ospravedlniť zistenú niekoľkomesačnú nečinnosť okresného súdu pri vyhotovovaní uznesenia zo 16. novembra 2020 identifikovanú preskúmaním spisu okresného súdu. V tomto smere je potrebné prisvedčiť argumentu sťažovateľa, podľa ktorého *„v čase vyhlásenia (akéhokolvek) rozhodnutia musí mať sudca jeho zdôvodnenie predpripravené minimálne ako myšlienkový pochod“*, pričom sťažovateľ zároveň uvádza, že *„zákonná sudkyňa na pojednávaní 16. novembra 2020 v skratke svoje rozhodnutie ústne odôvodnila“*.

22. Ďalej ústavný súd uvádza, že sťažovateľ v rámci záverečnej reči na pojednávaní 16. novembra 2020 navrhol s poukazom na § 130 ods. 2 CMP upraviť jeho styk s maloletým do času nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

23. Z povahy neodkladného, resp. vhodného opatrenia, nariadenia ktorého sa sťažovateľ domáhal podľa § 130 ods. 2 CMP (dočasná úprava styku s maloletým do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej, teda do právoplatnosti uznesenia o nariadení návratu maloletého zo 16. novembra 2020), vyplýva, že o návrhu sťažovateľa na úpravu styku s maloletým mal okresný súd rozhodnúť bez zbytočného odkladu čo možno najskôr. Sťažovateľ svoj návrh na úpravu styku s poukazom okrem iného na marenie styku sťažovateľa s maloletým zo strany odporkyne modifikoval, dopĺňal o skutkové tvrdenia, dôkazy, naposledy podaním zo 14. decembra 2020.

Okresný súd však o návrhu nerozhodol ani po uplynutí 30 dní (§ 328 ods. 2 CSP v spojení s § 2 ods. 1 CMP) od posledného doplnenia návrhu sťažovateľom. Je teda zrejmé, že okresný súd je bezdôvodne nečinný vo vzťahu k predmetnému návrhu sťažovateľa najneskôr od 14. januára 2021, teda aktuálne viac ako 5 mesiacov.

24. Ústavný súd vo vzťahu k práceneschopnosti zákonnej sudkyne odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezabávajú štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Personálne komplikácie nemajú povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci osoby, ktorá sa naň obrátila.

25. Ako ústavný súd konštatoval v bode 21 a 24 odôvodnenia tohto nálezu, okresný súd bol bezdôvodne nečinný pri vyhotovovaní uznesenia zo 16. novembra 2020 viac ako 5 mesiacov a pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľa na dočasnú úpravu styku s maloletým zo 16. novembra 2020 je dosiaľ nečinný tiež viac ako 5 mesiacov. Sťažovateľ je tak v dôsledku neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu v situácii, keď 1) rozhodnutie okresného súdu o nariadení návratu maloletého nie je právoplatné, a tak ani vykonateľné (teda návrat maloletého do Írskej republiky nie je možné na základe rozhodnutia súdu realizovať), 2) styk sťažovateľa s maloletým nie je súdom upravený. Vec, ktorá má byť vzhľadom na jej charakter vybavená prioritne, nie je na okresnom súde skončená ani po 11 mesiacoch od začatia konania. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní okresného súdu došlo k zbytočným prietahom dosahujúcim ústavnoprávnu intenzitu, ktoré boli spôsobené nečinnosťou okresného súdu. Z uvedených dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

26. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

27. Ústavný súd uvádza, že napadnuté konanie dosiaľ nie je právoplatne skončené, preto prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

28. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

29. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 10 000 eur, čo odôvodnil tým, že predmetom súdneho konania má byť bezodkladný návrat maloletého do štátu obvyklého pobytu, avšak okresný súd napriek urgenciám, upozorneniam, zákonným lehotám na uvedené nedbá. Okresný súd nečinnosťou porušil medzinárodné záväzky Slovenskej republiky. Sťažovateľ musel v súvislosti so súdnym konaním vynaložiť aj značné finančné prostriedky (cestovanie, právne zastupovanie v Írsku aj na Slovensku, preklady rôznych dokumentov a pod.). V napadnutom konaní ide o návrat maloletého – jediného syna sťažovateľa. Nekonaním okresného súdu pri rozhodovaní o návrhu na neodkladné opatrenie došlo k zmareniu výkonu styku sťažovateľa s maloletým.

30. Cieľom primeraného finančného zadostučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

31. Po zohľadnení konkrétnych okolností prípadu, najmä konštatovanej neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu, ako aj predmetu konania a jeho významu pre sťažovateľa, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadostučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (bod 3 výroku nálezu).

32. Ústavný súd nevyhovел časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiadal priznať finančné zadostučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

33. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 691,34 eur (bod 4 výroku nálezu).

34. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3, § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu, replika k vyjadreniu okresného súdu). Právny zástupca sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena advokáta zvyšuje o 20 % DPH.

35. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. júna 2021

Robert Šorl
predseda senátu